

partlakóknak. A halászok horoggal, avagy varsával fogják. Az akváriumban évekig is élél és agyagcsöveket tesznek be neki, a mikben párosával, vagy többedmagával tanyáz.

A szárazföldi ember alig bírja elképzelni, hogy miféle tengeri szörnyek lehetnek a szépia, vagy a polip. Persze itt nem igen látja azt az óriási polipot, a melyről csodás dolgokat mesél az északi tengerek hajósnepe. Szerinte ennek a hatalmas tengeri szörnynek akkora nagy a teste, hogy egy-egy karja tíz métert is kitesz és le bírja vele rántani a legnagyobb hajót is a tenger fenekére. Azonban az itt élő nyolczlábú polip is elég nevezetes állat. Meglapulva gunnyaszt sötét sziklavarában, a melyeknek nyílása elé köveket és szikladarabokat hordozgat össze. Kagylóhéjak, rákpánczélók és halcsontok tanuskodnak róla, hogy ott lakik a veszedelmes, falánk útonálló. Szüntelenül forgatja nagy sárga szemét és sóváran lesi, vajjon nem közeledik-e feléje valami ízletes falat, szakadatlanul hadonázva hosszú, izmos, szívókákkal fődött karjaival. Jaj annak, a ki véletlenül melléje vetődik! Nagy hirtelen megragadja az egyik karjával, ezt követi a többi és a halálraijedt áldozatot a szó teljes értelmében pozdorjává zúzza, a köpönyege alá veszi és a papagájéhoz hasonló kemény csőrével felfalja.

Szinte bámulatós, hogy mekkora ennek az állatnak az ereje. Csupa izom a teste. S bár tagjai lágyak, puhák, azért a keményhéjú kagylót, a hatalmas testű langusztát s a pánczélos homárt könnyű szerrel hatalmába ejti és elpusztítja. Oda se hederít neki, ha a homár óriási ollójával megragadja egy-egy karját. Olyan szörnyű erővel csavarja rá izmos karjait, hogy a szegény rák meg se moczczan többé. Addig-addig

szorongatja, a míg valósággal föl nem aprózza. Mire nagy kényelmesen hozzálát a falatozáshoz. Ha éhség bántja őket, néha egymást is fölfalják. Párzaskor pedig, színüket hirtelen váltóztatva, nagy sebesen üzik, kergetik egymást. Szerelmes ölekezésük úgy rémlik ekkor, mint valami összegabalyodott kígyósereg kétségbeesett, szörnyű harcza.

A legérdekesebb medenczék egyike az, a mely a kisebb rákokat és a tarisznya-rákokat tartalmazza. Az emberi élet hú, szinte tipikus képe tárul elébünk, ha futó pillantást vetünk ennek a medenczének a vizébe.

Szótlanul, — mert hiszen a tenger világa nem zajong, nem lármázik, mint idefönn a marakodó emberiség — de annál elszántabban, annál nagyobb furfanggal és a gyöngébbnek kérlelhetetlen kiaknázásával, szakadatlanul és elkeseredetten folyik itt a létért való küzdelem Mindenik zsákmányt akar hatalmába ejteni, mindenik abban a veszedelemben forog, hogy zsákmánynyá lesz. Az erős fölfalja a gyöngét, vagy ha nem, hát egyszerűen elüzi az ő vadász-területéről.

Hanem hát vannak azért jó barátok, kenyeres pajtasok is ebben a medenczében. A tovaguruló csigaház, a melyiken tengeri-kökörcsinek nőnek s a melyből egy igazi rák kandikál ki, nem megy épen ritkaság számba. A közös érdek más-más állatkörből való teremtményeket arra késztet, hogy kölcsönösen megértsék egymást. A remete-rákok, a melynek alsóteste elhagyott vagy zsákmányul ejtett, üres csigaházban való sok ezerévi alkalmazkodás után lágygyá, puhává lett s a pánczélja teljesen elsatnyult, az aktinia az ő csalán-szerveivel megvédelmezi és megmenti az ellenségeitől. Ez pedig a rák ide-oda-

A rab-király szabadon.

(Fantasztikus állatregény.)

— Irta: **Bársony István** —

(5. folyt.)

A Czár utai.

z első, aki a czirkuszból menekült, a gorilla volt, a **Czár**.

Már mondtuk, hogy amint szabadon érezte magát, aczélizmaival felkapaszkodott a czirkusz fedelének a szelelő nyílásáig, amelyet embermagasságú ajtóval szoktak

beföldni. A lyuk épen nyitva volt. A **Czár** kisurrant rajta s a következő pillanatban ott ült a tetőn, ahová gyönyörűen süttött a holdvilág.

Hatalmas fekete alakja mint valami borzalmas kísértet árnyéka, rajzolódott a deszkatetőzetre. Ösztönszerűleg érezte, hogy ezen a nagyon is nyílt térségen nem sokáig időzhet. Összezsugorodva vizsgálgatta a környéket; gyors tekintettel nézdegélt körül.

A czirkusz környékén magas fák voltak; de azokat innen, ugorva elérni, még az ő drót-inai rugalmasságának sem adatott.

Pedig sietnie kellett, mert odalent különös zaj támadt, a mi nyugtalanította. Füstszag csapta meg az orrát,

pedig a füsttől borzadt. A manège-ben a lovak kétségbeesetten, vadul horkoltak. A czirkusz környékén ijedt emberek szaladgáltak.

A Czár izgatott volt. Még nem tudta: féljen-e, vagy hirtelen haragjának engedje át magát. Elszántan indult meg; dübörögve rohant le a tető széléig s onnan egy roppant ugrással a legközelebb álló vén platánfa kinyúló ága felé röptült.

Elérte ugyan, de az ág gyöngye volt s nem bírta meg az óriás majmot. A Czár ordítva, rőfögve zuhant le néhány ember közé, akiket a véslárma csalogatott oda.

Az emberek holtra ijedtek és kiáltozva rohantak el, a mikor eléjük toppant a csúf fekete rém, a mely kétszer akkora volt, mint közülök akár a legnagyobb.

— Az ördög! az ördög! üvöltötték és fejjel mentek neki mindennek, a mi útjukba esett.

Egyikök belebukott a szemét-gödörbe és onnan rikácsolt ki, mintha nyúznák.

Egy vén asszony, a ki nem bírt futni, térdre esett a gorilla előtt és összetett kézzel könyörgött neki, hogy ne vigye el.

A nagy majom ettől ugyancsak megrettent. Feltámadó dühe egy pillanat alatt elmúlt. Rőfögve vágta magát a földhöz s négykézláb igyekezett a fák közé. A míg a vén asszony siránkozását hallotta, meg sem állott.

Végre a facsoport szélén visszafordult. Mögötte egyre nőtt a zaj. Azt kiállani nem lehetett. A czirkusz már lángban állt. A czár hallotta a súlyos ütéseket, a

vándorlása következtében, könnyebben jut eledelhez, mint társa, a ki a sziklához odatapadva tengeti életét. Ha a rák kiköltözködik a házából, a mit többször kénytelen megcselekedni, mert a teste mind nagyobbra nő, barátneját is magával viszi és nagy gonddal az új palotára telepíti.

A túlsó medenczében gyöngé és finom szervezetű meduzák laknak. Sirokkó után ezekre menő csapatokban úszkálnak a csöndesen nyugvó tenger felületén. Olyan átlátszó a testük, mintha üvegből készült volna. A medencze alján ékesszínű s ház nélkül való csigák, fantasztikus alakú férgek, halvány rózsaszínű rákokskák bújkálnak a tengeri hínár fonadékai között.

A modern hadászat mindegyre jobban mellőzi a katonák rikító színű uniformisát. Azt tartja, hogy sokkal czélszerűbb, ha azt a környezethez hasonló színű és tőle nehezen megkülönböztethető ruhával cseréli föl. Ugyanez az elv járja a tenger lakói között is. A legtöbb tengeri állatnak a színe csodálatosan egyezik a lakóhely, a környezet színével. És ezzel megvédi az állatot az ellenség leselkedésétől, vagy pedig lehetővé teszi neki, hogy észrevétlenül lásson az eledel után.

Épen ezért a lapos testű halat, ráját, szépiát alig tudjuk megkülönböztetni a sárgás, vagy sötét-foltos tengerfenéktől. A skorpena szakasztott olyan, mint a vöröses, sziklás talaj. Sokféle rák pedig a csalódásig hasonlít ahhoz a sziklához, a melyen tanyázni szokott. Sőt egynémely tengeri sün valóságos álruhát visel. Igazi maskara. Kavicsot, csigát, kagylóhéjat, növényi részeket rakosgat magára, úgy, hogy teljesen fölismerhetetlenné válik. A tengeri pók igazi zöldséges kertet rögtönöz a hátára, úgy teleaggatja

testét tengeri algákkal. Sok tarisznya-rák algát, aktiniát, szivacsot, zsákállatot telepít a hátára, azért, hogy ha eledel után jár, észre ne vegye a ráleselkedő állat. A nyílt tengerben élő meduzák pedig átlátszó testükkel alkalmazkodnak a vízhez, a melyben úszkálnak. És ennek következtében könnyen kikerülnek az ellenséget. Bár könnyű, fátyolszerű, tündérszép a testük, a melynek kilenczvennyolcz százaléka vízből áll s a legcsekélyebb érintésre csakhamar összefolyik, elenyészik, azért ők is, mint a tengernek csaknem minden lakója, falánk ragadozók.

A ki csak futólag nézi a tengert s csak nagy-néha lát rajta egy-egy bukfenczező delfint, sivárnak, pusztának tűnik föl neki ez a roppant terjedelmű, nagy víz. Ez csupán csak annak tulajdonítható, hogy a nyílt tengeri állatok teste átlátszó, vagy

többnyire oly kicsiny, hogy szabad szemmel alig vehető észre. Pedig ha csak egy pohár vizet merítünk ebből a vízből, csupa élő lény nyüzsög benne.

Azonban ha sötét éjszakán végigsiklik csónakunk a tenger síma tükrén és pillantást vetünk a habokra, szemünkbe

mint Wasziljew a czirkusz deszkafalát döngette. Azután megint nagy sikoltozás támadt, még nagyobb, mint a minőnek ő volt oka az imént. Hallotta a Szultán erős felhörrenését, a mi a többi zajból is hatalmasan vált ki. Idegei nem bírták ki ezt a rettenetes felfordulást. Vak-tában rohant arra, a merre aránylag legkevésbé volt világos az éj. Minduntalan emberekkel találkozott, a kik ordítva menekültek előle. Egy szerencsétlen flótás nagy ijedtében végighúzott rajta; azt a Czár fogcsikorgatva ragadta meg s úgy csapta a földhöz, hogy mindjárt megnémult. Jó, hogy bele nem halt. A merre bokor, vagy fa volt, arra húzódtott a Czár a folytonos zaj elől.

Minden jól lett volna, ha tűzoltók nem jönnek. Borzasztó robajjal, sípolással, égő fáklyákkal siettek a tűzhöz. A Czár ettől tökéletesen megbolondult. Vak dühe megtizszereződött. Nem bánta, akármi lesz is; úgy tett, mint valaha az amerikai prerík bős bivalybikája, a mely bömbölve állott a vasuti sínek közé s megszegett nyakkal, kormos homlokát előre tolva, várta a trüszögő-pöfögő mozdonyt, hogy letaszítsa a sinről.

A Czár is nekiment az új lárma forrásának. Már se látott, se hallott. Bögött és roppant ökleivel hatalmas mellét vellét verte. Így jelezte, hogy kész harczra kelni az egész világgal.

Rohant a vágató tűzoltó-szekerek felé, de azok elsurrantak mellette. Az utolsót mégis útban érte; arra felugrott, ahogy a czirkuszbeli akrobata-jockey szokott a vágató lóra felpattanni.

A szegény tűzoltók hanyatt estek s legurultak; a Czár bömbölt; a lovak már nem is vágattak, hanem ragadtak; a vörös fény, a mitől a Czár annyira irtózott, megint közeledett. Oda a gorilla nem kívánczozott vissza.

Mit tehetett mást, megint csak ledobta magát a földre s elkezdett tötyögve futni. Beletévedt holmi zug-utczába. Lihegve, dühöngve csatangolt végig az egyiken, azután a másikon; az emberek jajgatva bújtak el előle s amint elhaladt, messziről kísérgették, úgy csudálták.

A tömeg egyre nagyobb lett mögötte s ennél fogva nőtt a zaj is, a mitől a Czár mindenáron szabadulni akart. Valahol egy földszinti ablakból kinézett egy úr. A gorilla nem ismerte meg a mozdulatlan alakban az embert; felszökött hozzá. Az úr szunyókált az ablakban. Amint az idegen alak mellette termett, elordította magát: »betörő!« A Czár megijedt a váratlan üvöltéstől s jót csapott az úr tarkójára. »Gyilkos!« rikoltotta a megrettent férfiú s ájultan bukott ki az ablakból az utca kövezetére.

A zajra a belső szobából berohant valaki. Az ajtónyílásra a Czár figyelmes lett; rést látván, arra inalt s a riadozó házbéliek közt csakhamar a folyosóra jutott. Onnan az udvarra, az udvarról a kertbe, azután a falon át egy másik csöndes utcába, a hol egy lélek sem mozdult. Ki írhatná le kalandjait, amíg végül, folyvást a csöndesebb irányban haladva, kijutott a nagy város tömkelegéből?

Csak arra mindig, amerre búvóhely volt; ahol fa és bozót kínált rejtőző helyet.

ötlenek a tenger lakóinak milliói, a mint villogó fényüket felénk árasztják. Emitt kisebb, amott nagyobb lámpások ragyognak föl a sötét vizen. Úgy rémlik nekünk, mintha csónakunk lángoló kék főlött imbolyogna, az evezőlapátokról tündöklő drágagyöngyök hullnának a vízbe. Zöld és kék szikrák pattannak föl körülötünk. A habok taréja, a hullámok fodra rózsaszínű fényben égnek. És köröskörül úgy tűnik föl a tenger, mint a telihold fényében csillámló hősivatag.

Gauss Viktor.

Kócsagtanyán.

(A titeli lápokon.)

(Folytatás.)

Kiült a nap a halványkék boltozat fakó peremére, ég és föld közé, mintha a sárvilág zöld asztalán készülne tovagurulni s egyszerre ragyogó fényözön, a világosság kivirult ezüstje ömlött szét mindenben. A hajnalpirosság csókját elnyelte a láp vize; kaczagó fehérsége, melylyel a meghasadt égen először tekintett ki a természet ölére — beolvadt a végtelen azúr nefelejtsszínébe, aranyhullámzatába, mely befuttatta a zöld mindenséget ragyogó emailjával.

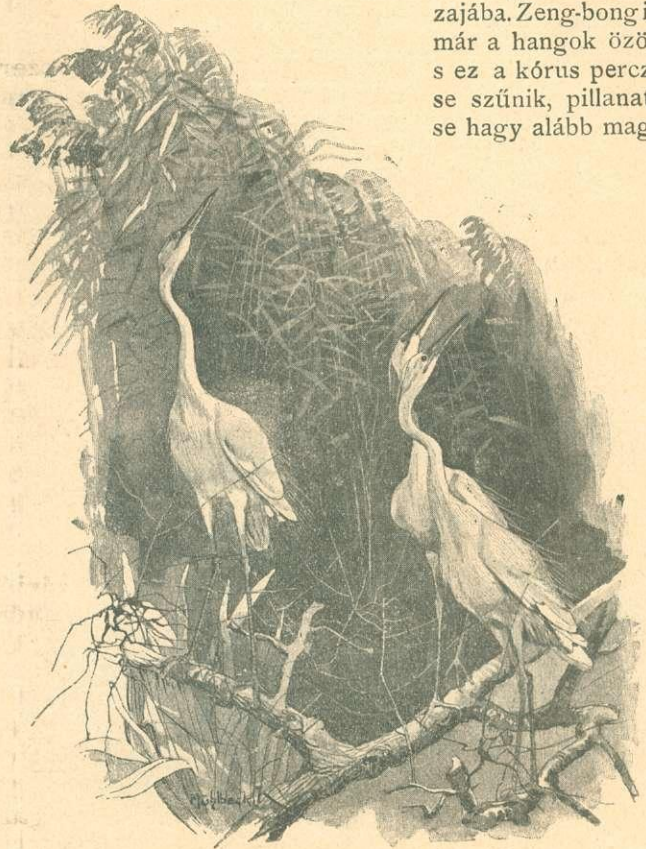
Megöregedett a virradat s nappal lön belőle.

Az égen jelenségek támadtak, szózatok harsantak meg a levegőben. Kitérta szárnyát a légkirály: a büszke sasmadár, merész tekintetével visszanezve az egek tűzszemű csodáját s elharsant kiáltó szózata.

Talán imádkozik ilyenkor a sasmadár? Talán ez az ő himnusza, ahogy rég elmúlt idők marczona lényei üdvözlék az ő istenüket, a nagy tűzgolyó aranyos orzóját? . . .

És perczről-perczre mind több és több hang, végre valóságos hangverseny zendül meg fönt és alant. Megmozdult a láp minden élője és ezerféle hang kezdett

belevegyülni az élet zajába. Zeng-bong immár a hangok özöne s ez a kórus perczre se szűnik, pillanatra se hagy alább magas

KÓ SAGOK. (A vadászati kiállításból.)

A sikon nagy kerülővel távolodott el a zajos város-tól; nem tudta magát tájékozni; tajtékozott mérgében s a füvet tépte; a bokrokat kirángatta a földből.

Amint pitymallott, egy dombtetőn megpihent.

A szürkület minden irányban magasba nyúló barnaságot mutatott az ég alján. A Czár báméskodva nézte az égtájakat.

— Csak tudnám, merre találok erdőt! rőfögte lehangoltan.

Alighogy kimondta, vékonyka hang szólalt meg fölötte:

— Különös idegen, én megmondhatom neked.

A Czár csudálkozva pislogott felfelé, de még az ő éles szemével sem tudta felfedezni, honnan jön az alig hallható hang.

— Ki vagy? mit akarsz? rőfögte a Czár meglepetten és azalatt is majd kinézte a szemét.

— Én Förtelmes vagyok, a kis Förtelmes. Testvére vagyok Csúnyának, a szárnyas egerek vezérének; ő küldött utánad, mert látta, mikor a lármás városból menekültél. »Az az otromba állat el fog tévedni«, — mondta nekem, — »menj csak és amikor szüksége lesz rá, igazítsd útba.«

A Czár kellemes, lágy legyezgetést érzett a feje fölött; most már látta is a kis szárnyasegeret, amely könnyed, csapongó fordulatokkal libegte körül.

— Mit? otromba állat!? rivalgott ingerülten. No, majd adok én nektek!

— Nem adhatsz nekünk, te különös idegen, mert nagyon függék és ügyesek vagyunk. Lásd, majd hogy a füledbe nem bújok, mégsem tudsz megfogni.

A Czár ingerülten suhintott oda, ahol a kis Förtelmes rőpködött s jól nyakoncsapta maga-magát.

— Látod? mondta a Csúnya öcsce, káröröm nélkül. Ne próbálgass ilyet, úgyis hiába. Csak nem kívánád, hogy te kapd a szépségdíjat? Azután hálátlan is vagy, mert én útba akartalak igazítani. Nélkülem itt virrad rád a nap; látom, hogy csak bámulod az eget, de nem tudod, a sötétlő hegyek közül melyik igazi, melyik felhő.

— Hát melyik az igazi? dörögte a Czár, lecsillapodva.

— Gyere csak utánam. Az orrod előtt szállok mindenütt. Egy kicsit úszni is kell, talán csak értesz hozzá.

A Czár vállat vont. Hányszor úszta keresztül a Kongót, Afrika őserdejének a közepén! Amikor a Dunához értek, mindjárt belegázolt. Hatalmas fekete testét úgy vitte a víz, mintha csónak lett volna.

Egy tutajos tót evezett lefelé a folyamon; épen a tutaj előtt kiemelkedett a vízből a Czár, mert kíváncsi volt erre a furcsa alkotmányra. Megragadta a tót evezőjét s farkasszemét nézett Szvatopluk hűledező ükunokájával.

A szegény tót rögtön kólikát kapott s a jó istent hívta. Mire a társa előkerült a tutaj túlsó végéről, a Czár már harmincz ölnyre úszott tovább, kereszben a Dunán.

— Ott-ott! nyöszörgött az evezős tót és halál-sápadtan símítgatta sörteként meredező haját.

tónusából, sőt új hangok vegyülnek az érdes diskant közé, a brúgó mély szólamait helyettesítve, amibe belevesz a gyengébb sikkantás a nádibika bömbölő szavával együtt . . . Mennydörgés moraja támad . . . mintha elvadult szellemek, láthatatlan manók robognának végig a tekete vizek felett, vagy mintha valahonnét nagymessziről ágyúdörgés

morajlása csapódnék a tüllhöz el, mely perczekre elnyomja az érdes madárhangok ezerféle változatoságából szövődött zsvajlását s mintha csak varázslatból támadna, vagy egy láthatatlan kráter szörnái magából, — egyszerre csak tengernyi gomolyokban: ezernyi ezernyi szárnyas borítja el a szemhatárt — távol, közel, minden-

A VÖRÖS GÉM FÉSZKE. (A vadászati kiállításból.)

felé és azután egy őrzületes khaosz rendszertelen, vad mozgalmasságával szóródik, rohan, száguld szanaszét a láp felett a vízlakó szárnyasoknak minden képzeletet meghaladó sokasága, fajaik száza, az egyedek ezrei!

Frappáns, csodálatos, hasonlíthatatlan kép, melynek csak a nagy orosz mocsárokon, avagy a Menzáleh tó szent tájain találók párját még — addig talán, amíg a kultura szellője el nem hordja onnan is az ideális ködöt madaraival együtt.

Elképrázott a szemem a forrongó, zürzavaros mozgalmasság láttára, mely az észak híres madárhegyeinek minden fogalmat meghaladó sirálymozgalmait, tengernyi, szinte felhődző madársokaságát idézte emlékezetembe, úgy, ahogy azt kedves barátom *Chernel Pista* látta és megörökítette s ahogy azt *Herman Ottó, Brehm* és *Lendl Adolf* dr. is ottutaztukkor megfigyelték.

És szinte elbódultam a roppant, az elképzeltetlenül bántó zsvajtól, mely itt zúgott, morajlott, jajongott, rimázkodott mindenféle vissza nem adható hangokon, melyek összességét az időnkint meg-megújuló robajok, dörgések valósággal halk csicsergéssé tompítottak el, amidőn t. i. az újabb és újabb madárhajók kelésükkor megütötték, megharsogtatták szárnyaikkal a rét lomha levegőjét — mintegy vezényszóra téve rebbenésüket, amidőn felkíváncozának az üvegtiszta éther fénytengerébe, megúsni kéjesen az égi sűgárkévék felolvadt aranyát, megfürösztetni a testüket-lelküket a fenséges glória aranyáldásában.

Idő telt bele, míg a szertefolyó s egyre terjeszkedő madárfelhőkben faji megkülönböztetéseket tehetett a szem, míg kivehette a falkák, csapatok alakjából, a mozgás sajátságaiából — mely annyira jellemzi a fajt — mik rajzanak a messze távol föltárt titkaiban.

Távcsövem segélyével igyekeztem magamat lehe-

— Csojeto? csojeto? kíváncsiskodott az öregebbik s jól hátba veregette a fiát, hogy térjen már magához.

A Czár pedig szépen átúsztta a nagy vizet s loholva igyekezett a túlsó parton a hegyek irányába, amelyek tetején már a hajnal pirkadásának a fénye kezdett derengeni.

Förtelmes egyre biztatta: — siess, te különös idegen, siess! mindjárt reggel lesz s akkor én nekem nincs helyem többé idekint.

Amint a Czár az erdőt elérte, messziről erős, hörgő bödület csapta meg a fülét.

— Ohó, dűnnyögte magában. Ez a király hangja. A király eszerint szintén kiszabadult; mi több: itt is van, az én erdőségemben.

Elkezdett rőfögni örömeiben és ugyancsak döngette a mellét. Azután hallgatta, hogy múlik el lassan a visszhangos bödülés; hogyan távolodik a szokatlan, rettenetes hang. A király tovább igyekezett. Még messzebb, még beljebb, a rengeteg erdőbe.

— Hallottad *Förtelmes*? kérdezte a Czár és a kis szárnyasegeret kereste.

Biz' az már seholy sem volt. A Czár magányát csak a tücskök czirpelése élénkítette; de az is úgy hangzott, mintha a föld alól, vagy valami oduból, de legalább is a száraz levelek alól szólana.

A Czár egyet gondolt s megindult maga is arra, amerről az oroszlán ordítását hallotta. Ott talán még

komorabb a világ. A gorillának a legvadabb sűrűség kell; sokkalta vadabb még, mint az oroszlának.

A Czár nem érheti be bozóttal, fiatal sudarfáival. Neki évezredes Mathuzálemek kellene; igazi fa-mammutok, amelyeknek a felső ágai is vastagabbak az ember derekánál.

A gorilla ezek között a viharral dacoló ágak között lakik. Ott rakja meg a fészket.

A Czár ugyan már régóta nem fél a meglepetésektől; hazájában közönyösen vetelte meg a hátát valamely vastag fa aljához s úgy töltötte az éjt. Roppant ereje bátorrá és nyugodttá tette, jól tudta, hogy őt nem szokás megtámadni.

Még a jaguár is kitért előle, ha véletlenül találkozott vele. A nagy majommal nem lehet tréfálni. Az ember ősenek csak az ember elméje hiányzik, hogy a királyságot magához ragadja az orosz lántól.

A Czár megmarkolt egy fiatal juharcát és gyökerestől kitépte a földből. Azzal indult neki a nagy erdőnek, arra, ahol az oroszlán bögése megremegtette a környéket.

(Folytatása következik.)

